

ВАЖНЕ ПИТАНЄ.

Написав

голяндський католицький сьвященник
д-р теології І. Ван ден Брінк.

ЩО ТО Є СОЦІАЛЬНЕ ПИТАНЄ?

Соціяльне питанє се питанє життя для соток тисячів. Коли-би се питанє не можна було розв'язати, то було-би се засудом смерті для мільонів мешканців нашої землі. Шуканє способів, як-би то кождий мав по достатком хліба після його тілесних потреб, після його праці, після вимог підсоня його краю, шуканє способів, як-би то кождий мав для себе достаточо убраня, здорове мешканє і спромогу розвинути свої душеві талани, отсе є соціяльним питанєм. Кождий, хто живе, має право на людське житє лише тому, що він живе. Тутка не розходить ся о любов до ближнього або о милосердє. „Земля є Господня разом з сі богацтвом”, каже сьвяте письмо і Він подарував всім людям землю і все, що она приносить або пильність людий витворює. Він дав се загалови людий, щоби кождий із сего міг покрити свої потреби. Але теперішний лад стоїть на противенстві до

ЗБІРКА

АНА ЛУЧКОВА

сего висшого розпорядження. Є багато людей, які думають, що земля мусить бути раєм для жмені людей, а місцем нужди, плачу і недостатків для широкої маси, і то як раз для **тої кляси** людей, яка удержує ся працею своїх рук; яка мусить жити лише продаючи свою робочу силу, а яка лише сама приносить добробут для суспільства. „Та то властиво праця на поли, у варстаті, у фабриці приносить добробут для держави“, каже папа Лев XIII. Але навіть коли робітник чим раз то більше витворює (продукує), то він все дістає лише малу частинку продукту лише тільки, кілько йому потрібно до нужденного життя. Ми так далеко зайшли, що можна сказати: ті що найтяжше працюють, їдять найгірше, а ті що не працюють, їдять ласощі, а стайні богачів се палати в порівнаню до нужденних дїр, в яких мешкають бідні. Кажуть, що біднота се наслідки первородного гріха; але ми спитаємо ся: чому наслідки первородного гріха спадають лише на плечі робітників і їх родин, наколи богачі їх не відчувають, а сьв. Павел каже, що Бог не знає різниці? Та оно є пустою балаканиною, щоб голодним замилити очи. Не можна тим, що борять ся протів нужди,

вказати на слова Христа: „Я не буду довго межн Вами, але бідні лишать ся межн Вами, яким Ви й по моїй смертн зможете робити добро“. Христос не мав тут на думці робочого народу але тих калік, які не можуть продукувати й яких ще й соціалістична суспільність буде мусіла удержувати. Та ми не будемо вичисляти всіх крутійств християнських оборонців теперішнього капіталістичного ладу. Придивім ся ліпше людському житю. Огляньмо нашу суспільність з усіх боків. Наша суспільність слаба, дуже слаба. І хвиля її смертн недалеко, в близькій буддучині. Процес переміни сеї суспільности в иншу, справедливішу, соціалістичну суспільність, є в повнім розгоні.

ВЕЛИТЕНСЬКА БОРБА

межн капіталом а працею розгриває ся по цілім сьвітї. Непереглядимі робітничі маси ступають наперед жадаючи роботи для своїх рук, поживи для своїх жінок і дітній, науки, сьвітла, просьвіти для своїх потомків, а їх скромне бажанє звучить: „Людське житє для чоловіка, для пана землі.“ Нашу суспільність чекає переміна. Капітали злучили ся і накопили ся і є влас-

ністю малої горстки. Їх богацтво і достатки означають бідність і недостатки соток інших. Той капітал повстав із нагромадженої надвартости продукцій робітника. Робітник витворював, за те діставав він лише тільки, що найпотрібніше для його бідного життя і його родини. То, що більше його праця була варта, надвартість, сховав капіталіст до кешені. Майже всюди є кілька богачів а велика маса бідних, що жне з дня на день. Гойність з одного боку означає недостаток з другого боку; палати окружені бурделями; мільонерів і властителів соток тисяч окружає маса бездомних і бідних. Поклади гроший богатирів є такі великі, що вони могли-би ними годувати і потомство до дваїцятого і триїцятого покоління. Власність пролстарів така мала, що як-би они сьогодні не заробили, то мусіли-би завтра голодувати, Їх платня за велика, щоби умерти, а за мала, щоби в голоді жити. Чи Бог, якого називають найсправедливішим, хоче сеї нерівности? Певно, що ні. Ся нерівність є злом, яке Бог допускає, так як і гріх допускає, хоч засуджує. Є соціяльні політики, які кажуть, що сеї капіталістичний лад можна полатати. Тут латку і там латку так не мов-би

подерту одіж. Сим не одні заспокоюють наших християнських робітників. Другі хочуть радикальнійше зреформувати наш лад. Навіть декотрі, підтримують сей лад невдоволені ним. Так каже один професор у нармондськiм семінарі: „Ми не криємо се-го, що капіталізм, такий як він тепер є, є причиною найгіршого неладу, і що треба більших реформ. Піддержуване теперішнього стану заведе у пронасть.“ Але ми кажемо: „Ні, капіталістичний лад нездалий з ґрунту до нічого, цілком до нічого.“ Бо як-би його законно й не справити, то сей лад все полишить велику волю капіталістови, який з’ужне єї проти пролетаря.

СЛУХАЙТЕ, що має капіталізм на своїм сумліню!

1. Сотки немовлят умирають на руках своїх ослаблених матерій, які самі не маючи потрібної поживи і за богато працюючи не можуть дати своїм немовлятам кріпкої поживи. Умирають они також тому, що не є хоронені від протягів і зимна і полишені майже через цілу днину без опіки матерій, які ідуть на заробки.

2. Сотки дитній робітників умирають в дитячiм віці, бо не мають подостатком здо-

рової поживи. Лише ті що з уродження сильні остають ся.

3. Сотки робітників попадають в хобу, бо їх час праці за довгий а пожива при тій праці за мало поживна.

4. Сотки жінок і робітників умирають завчасу наслідком тяжкої праці, журби і недостатків.

5. Через лихий розділ праці розриває ся нераз родинне житє, як за часів рабства. Є робітники, які майже на цілий рік опускають дім, жінку і діти і не певні сего чи они зможуть посилати гроші правильно до дому.

6. Наслідком капіталістичного устрою є з одного боку розпустна гоїність, з другого боку нужда. І одно і друге витворює в людій нахил до п'яньства. Вина і шампанн не мають таких убійчих наслідків для тих, що їх пють, як горівка для своїх приклонників, бо тамті і ліпше кормлять ся і напитки менше шкідливі.

7. Капіталізм змушує робітників до взаїмної конкуренції. Тому спадає платня. Робітник не може видати на вигідне помешканє. Моральність терпить на сїм, що звичайно багато осіб мешкає в одній кімнаті, спить там, мие ся і убирає ся. Таке

мешкане й для здоровля шкідливе.

8. Під панованем капіталізму повстають супружества часто не з любови, лише задля хліба і грошей, так що людина продає себе за гроші.

9. Неморальність і проституція ширяться ся головно по більших містах і їх витворює капіталізм.

10. Визиск дітній по варстатах і фабриках є наслідком „вільної конкуренції“ капіталу і нищить тіло і дуну тих нещасливих дітній.

11. Капіталізм, се система конкуренції межн людьмн і народамн. Для свого підтриманя і розширення потребує він помочи баґнетів, які носять головно сини робітників. Капіталізм кличе молодих людий на довший час від праці до касарні, від спокійного домашнього життя до проливу крови.

12. В одних околицях панує голод, в других недостаткн, хоч витворюють ся нові продукти, хоч рівночасно средства споживчі гниють по маґазинах і шпихлїрах.

Гріхам капіталізму нема кінця.

До вичислиних можна-би єще більше пньших додати. Капіталізм має ще на своїй

совісти: безробітє, яке повстає ізза сего, що капітал затикає свої жерела для певної галузи промислу, щоби підіждати на ліпні часи, на більші вигляди на зиск; — нешевність бутя через се, що суспільність не має достаточної охорони для робітника; — великий тягар тайних податків, наложених на споживчі средства широких мас. За те не мають они рівного виборчого права до всіх управляючих тіл, хотяй на них тяжить також, так сказати-би добровільні податки, які они платять уживаючи пошти, залізницї і т. д.; — страх перед зростом населеня, про що й бесіди не може бути, коли-би земля належала всім і коли-би плоди продукції через розумний поділ могли всі уживати; — перепони для заложеня супружеств через те, що часто нема виглядів на заробки, щоби удержати родину; — наріканє жінок і матерпй, яких мучать недостатки і які дивлячи ся, як число дітий росте, проклинають свою плодючість; — наріканє батьків, які не можуть дітям дати потрібного вихованя, убраня і їди; — нищенє таланів в робітничих кругах, які не мають средства розвинути своїх душевних здібностей; — широка просторонь межи доньками і синами того само-

го людства, наслідком сего пєсяче трактованє, яким надїляють „вїсшї“ „низшїх“.

Що стало ся з первїстним поглядом христїянства, що всї люди перед Богом рївнї!

Нуждою і журбою приголомшенийї робїтник потїшас себе кажучи: „Богачї мусять також раз вмирати. Перед смертю всї рївнї.“

А сей робїтник, що працював через трийцять, сорок і пятьдесят лїт, від рана до вечера, днина в днину, він муспїть нераз по тих роках працї простягати руки по милостиню.

О капїталїстичній устрою, який ти жорстокий, для чого ти так понижуєш ослабленого зирацьованого старця!

Сей старець або ся жїнка, мають через свою працю право на пенсїю, щоби могли на свої старї дни спокїйно і безжурно жити.

Соціяльне питанє є отже в першїй мїрї питанєм матерїяльної натурї, „питанєм черева“.

Але соціяльне питанє є також великого ідейного значїня.

Бо ідейнї інтереси людства стоять в тїснїй звязї з матерїяльним добробутом, бо через сотки лїт не стратила своєї вартостї приповідка: „здорова душа в здоровїм тїлї.“

Душевне добро не може прийти до великого значїня в народї, коли йому бракує підстави для його тїлесного добра.

Як можна принести добро для всіх?

Як можна-би для кожного знайти місце при столі життя, щобн один не гриз твердого чорного хліба, а другий його сусід заїдав печені тай паштети? Як-би можна осягнути рівність бодай що до умов життя і як-би кожному спорядити місце під милими промінями божого сонця? Аж тут приходить соціал-демократія з уґрунтованими і можливими жаданнями: ліпше урегульоване робітничої платні, більше часу спочинку, здорові і просторі мешканя, добре забезпеченє перед слабостню і в случаях каліцтва, достаточні пенсії для старих людий; дитину до школи замість до фабрики або в поле; для працюючої молодіжн фахові школи; отворенє всіх научних інституцій, середних і найвищих, для незможних, як потрібно, то із безплатним харчем для ученика. На разі є висша освіта у виключнім посіданю дітній богатирів; з науки зробили купецьку марфу, яку можна купити за гроші. Тому може її купити лише той, що їх має, так що більша часть людий живе в темноті і через те стоїть безпомічна супроти свого багатого ближнього. Соціал-демократія була до

тепер батогом на дорозі поступу і всі, що до робітничої класи належать, або із сею класою співчують, мусять уважати соціал демократію за мале але відважне військо, яке стоїть в борбі о здобутє добрих прав і увільненє від теперішного гнету капіталу.

СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТІЯ А ЦЕРКВА.

Чому — питають ся не раз — не пристає церква до соціал-демократії, коли її стремління такі гарні і пожиточні? А я відповім на се: будьте терпимі. Прийде час. То тут то там показують ся знаки. Але час прийде певно тоді, коли соціал-демократія дібе ся до політичної могутости в значнійших краях Європи. Вже тепер наvertsає церква туди. Після нашого католицького віроісповіданя стоїть церква понад людською суспільністю, але все-ж таки бере церква гроші, які дає сьвітске правительство сьвященникам як платню — а передовсім богатрі як жертви і записи. Коли би ся перепона відпала, то церква стояла би по стороні соціалізму. Може не в одного сьвященника плекають ся соціалістичні думки, лише він їх не обявить.

Отже, соціал-демократія хоче

в теперішності поправити положенє робітника, а в послідній мірі законною дорогою до того дійти, щоби перенести продукційні средства, т. зн. фабрики, варстати і землю в спільне посіданє всіх робучих, в посіданє їх суспільности. Робітник стане відтак співвласителем, щоби вироби індустрії і рільництва обертали ся на потребу всіх, але не через надмірну працю одних а неробство других, так як то діє ся в теперішнім ладі.

КЛАСОВА БОРОТЬБА.

Коли говорить ся о тім, щоби укоротити в користь народу класові надужитя посідаючої класи, то стане она против сего до борби. Она стоїть тоді на точці класової борби. Але й робітництво стоїть на тій самій точці, коли жадає більше соняшного тепла для себе тай для своїх, тоді підіймає она класову борбу, до якої його силус буржуазія. Деякі, котрим о се ходить, говорять що нема класової борби і називають економічну борбу, борбою інтересів. Але ніхто не може заперечити, що дві різні

кляси, посідаюча і непосідаюча кляса стоять против себе, бо они мають противні інтереси; дві кляси, що стають до борби против себе, заступаючи кожда свої інтереси.

БОРОТЬБА СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТІЇ.

Соціал-демократія переконала, що тревале і ґрунтовне поліпшенє і зміну суспільних порядків можна осягнути — крім борбою заводових організацій — здобутом державної керми. Она створила із свого руху для покривджених соціяльний і політичний рух, який може лучити всіх мешканців одного краю. Вірні і невірні, католики, лютри і Жиди можуть собі подати руки до визволеня людства із сего ладу, що всіх однаково гнете. Соціал-демократія не мішає ся до церковної науки, она кличе лише всіх людей, щоби змінити сей страшний суспільний лад в ліпший, з ліпшими порядками, в яким знайшло-би ся щастє і добробут для всіх, а не для горсточки упривилейованих на кошт нужди і голоду тисячів. Член агітаційного клубу в Роттердамі описував соціялізм як економічну систему в слідуючий спосіб:

СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА

се працююча суспільність в як найбільшим обемі, в якій кожний член сеї суспільности відповідає за все. Ся держава се республіка, в якій кожний має рівне право і рівні обовязки. Управителі, яких буде потрібно, настановляє ся силою загального вибору, і їх можна скинути. Они виконують іменем народу ухвали, які запали більшістю голосів. В сій соціялістичній державі нема місця для короля, а найменше для королівства з наслідком; нарід, то значить працюючий нарід, править сам. Се не значить, що робучий нарід є паном а кожний робітник є державним урядником, се має лише таке значінє: Робітники вибирають найздібнійших людей до управи. Се є правлінє, виконане своїми вибраними людьми, але они заразом і піддані через те, що мусять піддавати ся волі більшости. У всіх краях господарують комісії, обдарені тою силою, яку они дістали від більшости народу. Державою управляють державні комісії, громадою громадські і т. д. Кожний горожанин, так женського як і мужеського пола має по просту обовязок брати уділ у виборах комісій.

ЦІЛЬ СОЦІЯЛІЗМУ є братерська злука народів,

бо економічні інтереси народів потребують супокою. Тому жадає він союзу народів всіх культурних держав з мировим судом. Сей союз мав-би на цілі підтримувати порозуміння межі всіма організаціями, щоби упорядувати вироб товарів і їх зужиткованя. Загальне братерство мусять взяти верх над кровожадним націоналізмом. В головних рисах представляє роттердамський бесідник образ можливої соціалістичної держави — але головною справою є і лишити ся знищеня суспільної нужди немаючих через те, щоби творило ся все через суспільність для суспільности. Се є нашим гаслом. Тому звертаю ся я до всіх, також до міщан і фармерів, які угинають ся під тягарем довгів і собі не раз мусять сказати: жнива пішли до рук тих, які ні сїяли, ні жали. Я звертаю ся й до маючих, в яких є людське серце, а передовсім до робітників: Приступайте до партії, яка видвинула прапор рівности, братерства і прав для всіх; до робітничої соціал-демократичної партії.

Читай Видання Бібльотеки Новий Сьвіт

Е. Гуцайло: Конець Сьвіта	10ц.
Наш Прометей	10
Червоний Кобзар, збірник пісень і поезій . .	10
Д. Едельштат: Американський Робітник . .	10
Робітнича Читанка	15
П. Ляфарґ: Біблія Капіталіста	10
І. Г.: Горе трупів і море крові та сліз . .	5
“ Золото і нужда в Америці	5
Мей Вуд Саймонс: Жінка і соціяльне питане	10
Дамян Бориско: Соціалізм а Реліґія	15
І. Ван ден Брінк: Важне Питане	5

Пиши за ними на адресу:

NOWYJ SWIT, BOX 1051, MONTREAL, QUE., CANADA.

Читайте „Народну Волю“

одинокую з найбільших українських часописей в новім і старім краю. — „НАРОДНА ВОЛЯ“ виходить три рази тижнево — вівторок, четвёр і суботу.

„НАРОДНА ВОЛЯ“ подає цікаві новини американські, краєві суспільно-наукові розвідки і все, що дотичить життя українського робочого народа в Америці і на Україні. — Передплата виносить:

До Канади і Старого краю на рік \$3.00 на пів р. \$1.50

В Злучених Державах на рік \$2.50 на пів року \$1.25

Гроші wraz з замовленем висилайте на адресу:

NARODNA WOLA, 524-530 OLIVE St. SCRANTON, PA., U.S.A.

„РОБОЧИЙ НАРОД“, орган Української Соціал-демократії в Канаді. Виходить що тижня. Річна передплата виносить \$2.00. Адреса:

ROBOTSCHYJ NAROD, Box 3658, St. B., WINNIPEG-CANADA

„РОБІТНИК“, орган Федерації Української Соц. Партії в Америці. Виходить що тижня. Річна передплата виносить \$1.75 ц. Адреса:

ROBITNYK, 2335 W. 11-th St. CLEVELAND, OHIO, U. S. A.

„РОБІТНИЧЕ СЛОВО“ поступова часопись для працюючого люду. Виходить що тижня. Річна передплата виносить \$1.75 ц. Адреса:

ROBITNYSCHE SLOVO, Box 64, TORONTO, Ont., CANADA.